

Anmeldelser.

Dr. Rudolf Tack: Bornholms Besiedlung. Eine siedlungsgeographische Inselstudie. (23×15 cm, 129 Sider, med 4 Korttavler). Carl Hinstorffs Verlag, Rostock 1929.

Denne Bog, der fremkommer som Nr. XII i Rækken af „Geographische Arbeiten“, udgivet af Professor W. Ule, er samtidig Forf.s Dissertation ved Rostocks Universitet. — I Bogen er Bornholms Bebyggelse indgaaende behandlet, idet der redegøres baade for Betragtning af Kortet og for Iagttagelser under Vandringer paa Øen (Siedlungsprofile). Et historisk Afsnit beskriver Menneskets Omformning af det oprindelige Landskab. I Bogens Hovedafsnit (3 Kapitel) gives en fortræffelig Redegørelse for den nutidige Bebyggelse, forklaret og begrundet ved Øens særlige Naturforhold og den historiske Udvikling. — De Typer, der beskrives, er: Den spredte Bebyggelse (die Einzelhöfe), Stationsbyerne, Fiskerlejerne og Byerne, af hvilke Aakirkeby som eneste Indlandsby ofres særlig Omtale. — Grundigheden gaar maaske nok paa enkelte Steder for vidt, f. Eks. naar Forf. anvender stor Omhu paa at forklare, at Bornholms første Befolkning er kommet sydfra (det er vel hele den skandinaviske Befolkning?) og naar han gør en fremtrædende Brug af de Geislerske Skemaer for Beliggenhed og Form af Byerne. Disse Skemaer virker nærmest som en Overflødighed. —

Et Par perifere Indvendinger skal nævnes. — Det er ikke rigtigt (som paa S. 34—35) at sætte Bornholm øverst paa Listen blandt de middelalderlige Fiskepladser i Østdanmark og Skaane. De skaanske Fiskepladser havde ubestrideligt Førsterangen. — Naar (S. 98) en „Øhavn“ kaldes for den højeste Form for Kunsthavn (og det er Forf. jo ikke ene om), maa man spørge, om det er fordi dens Tilvejebringelse betegner den højest udviklede Teknik, eller det er fordi den rent erhvervsmæssigt er den mest ydedygtige Havn. — Mon det tekniske Arbejde her kan være større eller mere indgribende end ved en Havn, der maa sprænges ud i Klippen? Mon dens Ydedygtighed er særlig stor, naar Forbindelsen med Land maa ske ad en lang Bro?

Bogens Tyngdepunkt ligger i Beskrivelsen af den spredte Bebyggelse. Tilstedeværelsen af denne for Bornholm ejendommelige Bebyggelsesform begrundes paa flere Maader: ved Jordbundsforholdene, ved den oprindelige Plantevækst, ved den relative Sikkerhed, som Ønaturen bød paa, og ved Folkekarakteren. — Meget interessant er Behandlingen af „Gaardrækkerne“, der nok før har været nævnt i Litteraturen (dog ikke i den geografiske), men her for første Gang indgaaende beskrives og sagligt begrundes. — Mens det tidligere har været nævnt, at Gaardene laa i Rækker langs Vandløbene og de „Gader“, ad hvilke Kvæget blev drevet til Højlyngen, og at enkelte Gaardrækker havde et fælles Navn, — er her gjort opmærksom paa den Krans af Gaarde, der betegner baade Inder- og Ydergrænserne for det oprindeligt — før Udskiftningen — opdyrkede Land: „Udmarksgrænserne“. Endvidere paa nogle Gaardstriber i den sydlige Del af Øen, og endelig er nævnt tre lange Rækker af Gaarde, der strækker sig i Retningen NNW—SSØ i Landet Øst for Hasle. — For den midterste af disse sidstnævnte Rækker paavises Sammenhængen med en Stilstandslinie for Isranden, mens en østligere Stilstandslinie i denne Egn falder sammen med Udmarksgrænsen og altsaa ogsaa markerer en Række. — Forf. mener, at Gaardrækkerne muligvis maa opfattes som Etapper under den agerdyrkende Befolknings Fremrykken fra Kysten, den yderste Gaardrække er ældst, den inderste — østligste — er yngst. — Maaske er dog Forholdet det, at den lette, sandede Jord her som andre Steder i Danmark først er taget i Brug, og at Sammenhængen mellem Bebyggelseslinier og Israndslinier skal ses paa denne Baggrund. Iøvrigt rummer Bogen talrige interessante og fortræffelige Iagttagelser vedrørende Stationsbyernes Udvikling, Fiskerlejernes Beliggenhed (nogle af Havneindløbene viser Sammenhæng med Diabasgange), Sammenhæng mellem Havnetype og Kysttype, de Elementer, der præger Byplanerne, o. s. v. — Sproget er klart og nøgternt og Fremstillingen let læselig. En Bog, der kan anbefales til alle, der nærer Interesse for Anthropogeografi og Danmarksgeografi.

Johs. Reumert.

G. Gruelund: Danmarks Vareproduktion og Omsætning. En Oversigt (21×15 cm, 125 S., med mange Illustrationer). Gyldendal, København 1929.

Denne Bog er bestemt til Brug ved Undervisningen paa Købmandsskoler, men den maa have Interesse for betydeligt videre Kredse. — Forf. betegner i Forordet beskedent sin Bog som et Forsøg og bemærker, at den i overvejende Grad indeholder Stof, hentet fra andre Bøger. Den maa kaldes et meget vellykket Forsøg, og Behandlingen